

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشکده اصول دین قم
رشته علوم قرآن و حدیث
پایان نامه کارشناسی ارشد

عنوان
تحلیل قرآنی سیره ی اجتماعی
حضرت مهدی (عج) در زمان
ظهور

استاد راهنما
حجة الاسلام والمسلمین دکتر نقی پورفر

استاد مشاور
علیرضا هزار

نگارش
احسان هاشمی

بهار 1389

كلية اصول الدين - قم
قسم علوم القرآن والحديث
رساله ماجستير

عنوان دراسة القرآنيه لسيرة الاجتماعيه حضرت المهدي (عج) في العصر الظهور

الاستاذ المشرف

سماحة الدكتور ولي الله نقي بورفر
الاستاذ المشاور

سماحة عليرضا هزار

اعداد
احسان هاشمي

سنة 1431

تقديم به:

پيشگاه مقدس حضرت بقيه الله الاعظم، يگانه پرچمدار واقعي عدالت و سعادت، امام موعود و برحق، امام مهدي (عجل الله فرجه شريف).

تشکر و سپاس:

خداوند متعال را که توانایی داد که این پروژه به انجام برسد را سپاس می گویم.

از علامه ی فقید و دانشمند، علامه عسکری(ره) که با تاسیس دانشکده های اصول الدین بستر لازم را برای تحصیل علم دانشجویانی مانند بنده فراهم نمودند، نیز سپاسگذار و متشکرم، خداوند بر درجات ایشان بیفزاید.

و با سپاس فراوان از استاد دانشمند و دلسوز، حجه الاسلام والمسلمین دکتر نقی پورفر، که با زحمات فراوان ایشان، این پژوهش به انجام رسید.

چکیده:

در این پژوهش محتوای احادیثی که درباره ی سیره ی اجتماعی حضرت مهدی(عج) در زمان ظهور وارد شده است با آیات قرآن مجید، تحلیل شده است. سعی شده است تا حد امکان، با حذف احادیث مشابه و هم مضمون، از تمامی احادیثی که در زمینه ی سیره ی اجتماعی وارد شده است، استفاده شود. این پژوهش در دو فصل تنظیم شده است. فصل اول با پرداختن به ویژگیهای جامعه ی مقارن با ظهور حضرت- قبل و بعد از قیام ایشان- در واقع مقدمه ای برای فصل دوم محسوب می شود. در فصل دوم سیره ی اجتماعی حضرت در دو بخش فرهنگی و اقتصادی، با ذکر احادیث مختلف با موضوع دو بخش مذکور، و ذکر آیات قرآن مجید مرتبط با احادیث و همچنین با استفاده از تفاسیر مختلف مورد تحلیل و بررسی قرآنی قرار گرفته است. روش اصلی تحقیق در پایان نامه ی پیش رو، روش کتابخانه ای است. تحلیل های قرآنی این پژوهش به شیوه ی استنباط و روش قرآن به قرآن صورت گرفته است. منابع اصلی این پژوهش کتب معتبر حدیثی شیعی و اهل سنت و تفاسیر معتبر مانند المیزان و نمونه بوده است. پژوهش پیش رو دلیل محکمی برای اثبات عدم جدایی اهل بیت از قرآن می باشد. همان طور که پیامبر مکرم(ص) هم در حدیث مشهور ثقلین با عبارت «لن یفترقا» بر این امر تاکید فرموده اند.

کلید واژه ها : سیره ، اجتماع ، سیره ی اجتماعی، حضرت مهدی(عج)، تحلیل قرآنی

فهرست مطالب

1.تسن موضوع.....	6
2.ضرورت و اهمیت تحقیق.....	6
3.پیشینه ی تحقیق.....	6
4.پیش فرض های تحقیق.....	8
5.سوال های اصلی و فرعی تحقیق.....	8
6.فرضیات	8
7.هدف تحقیق.....	9
8.منابع تحقیق.....	9
9.روش تحقیق.....	10
10.محدودیت ها.....	11
11.تعریف واژه ها و اصطلاحات.....	11
مبانی.....	14
1/1/زندگنامه حضرت مهدی(عج).....	15
1/1/1.ولادت.....	15
1/1/2.شعبان خاص، مهدی(عج) را مشاهده کردند.....	16
1/1/3.ضرورت غبت آخرین امام.....	17
1/2.مبانی اجتماع.....	18
1/3. روش شناسی سره ی امام مهدی(عج).....	19
1/3/1.ادله ی جواز اقتدا به سره ی مهدوی.....	20
1/3/2.بررسی درجه ی اعتبار روایات مهدویت.....	21
1/4.ویژگی های اجتماع مقارن با ظهور.....	25
1/4/1.ویژگی های اجتماع قبل از قیام حضرت مهدی(عج).....	25
1/4/1/1.انحراف مردم از مسیر دین و ارزشهای انسانی.....	26
1/4/1/1/1.خروج از دین و افزایش گناه.....	26
1/4/1/1/2.رواج بی عدالتی.....	27
1/4/1/1/3.عرضه شدن باطل به جای حق.....	28

- 29.....1/4/1/1/4. روی آوردن مردم به ارزشهای مادی
- 31.....1/4/1/2. جنگ های فراوان
- 33.....1/4/1/3. رواج بیماریهای روحی و جسمی
- 34.....1/4/1/4. گسترش فقر و شکاف طبقاتی
- 34.....1/4/1/5. کاهش بی سابقه ی جمعیت جهان
- 35.....1/4/2. ویژگی های اجتماع مقارن با قیام حضرت مهدی(عج)
- 35.....1/4/2/1. تقسیم شدن اجتماع به دو دسته ی حق و باطل
- 37.....1/4/2/1/2. ویژگی های گروه باطل(دشمنان امام مهدی (عج))
- 38.....1/4/2/1/2/1. مخالفان سیاسی و مذهبی مسلمان
- 38.....1/4/2/1/2/2. مخالفانی که اهل کتابند
- 38.....1/4/2/1/2/3. مستکبران
- 39.....1/4/2/2. وقوع جنگ گسترده جهانی بین امام و دشمنان
- 40.....1/5. ویژگی های کلی جامعه ی مهدوی
- 40.....1/5/1. جهانی بودن
- 41.....1/5/2. دینی بودن
- 43.....1/5/3. بشرفته و علمی بودن
- 45.....فصل دوم
- 47.....2/1. فعالتهای فرهنگی
- 49.....2/1/1. اصل ترویج و تثبیت ارزشهای اخلاقی
- 51.....2/1/1/1. از بین بردن رذایل اخلاقی
- 53.....2/1/1/1/1. مبارزه با هواهای نفسانی
- 54.....2/1/1/1/1. تحلیل قرآنی
- 58.....2/1/1/1/2. از بین بردن روحیه ی حرص و طمع
- 59.....2/1/1/1/2/1. تحلیل قرآنی
- 60.....2/1/1/1/3. نهی از منکرات
- 61.....2/1/1/1/3/1. تحلیل قرآنی
- 61.....2/1/1/1/4. برطرف کردن کینه ها و دشمنی ها
- 62.....2/1/1/1/4/1. تحلیل قرآنی
- 63.....2/1/1/1/5. جلوگیری از ارتکاب گناه
- 64.....2/1/1/1/5/1. تحلیل قرآنی
- 66.....2/1/1/2. ترویج و تکمیل ارزشهای اخلاقی
- 68.....2/1/1/2/1. امر به معروف و نیکی ها
- 68.....2/1/1/2/1/1. تحلیل قرآنی
- 71.....2/1/1/2/2. افزایش بینش و بصیرت
- 72.....2/1/1/2/2/1. تحلیل قرآنی
- 75.....2/1/1/2/3. ترویج فضایل اخلاقی
- 75.....2/1/1/2/3/1. تحلیل قرآنی
- 77.....2/1/1/3. اصل اخوت
- 79.....2/1/1/3/1. تحلیل قرآنی
- 82.....2/1/1/4. اصل عدالت فرهنگی
- 86.....2/1/1/4/1. عدالت علمی

- 87.....[2/1/1/4/2](#) تحلیل قرآنی
- 89.....[2/1/1/5](#) اصل رفق و مدارا
- 92.....[2/1/1/5/1](#) تحلیل قرآنی
- 94.....[2/1/1/6](#) اصل تکریم
- 97.....[2/1/1/6/1](#) تحلیل قرآنی
- 100.....[2/1/1/7](#) اصل ترویج علم
- 103.....[2/1/1/7/1/1](#) تحلیل قرآنی
- 105.....[2/1/1/7/2](#) رفع بیماریها
- 106.....[2/1/1/7/2/1](#) تحلیل قرآنی
- 106.....[2/1/1/7/3](#) گسترش اکتشافات و اختراعات
- 108.....[2/1/1/7/3/1](#) تحلیل قرآنی
- 109.....[2/1/2](#) اصل آموزش و تبلیغ دین
- 111.....[2/1/2/1](#) آموزش دین
- 112.....[2/1/2/1/1](#) تحلیل قرآنی
- 116.....[2/1/2/2](#) جهانی شدن اسلام
- 119.....[2/1/2/3](#) مبارزه با بدعت ها و انحرافات فکری
- 121.....[2/1/2/3/1](#) تحلیل قرآنی
- 123.....[2/1/2/4](#) اقامه و احیاء احکام و سنت های اصیل اسلامی
- 125.....[2/1/2/4/1](#) احیای قرآن و سنت های الهی
- 125.....[2/1/2/4/1/1](#) تحلیل قرآنی
- 127.....[2/1/2/4/2](#) ساده زیستی
- 127.....[2/1/2/4/2/1](#) تحلیل قرآنی
- 129.....[2/1/3](#) اصل تقویت عقول
- 131.....[2/1/3/1](#) تحلیل قرآنی
- 133.....[2/2](#) فعالیت های اقتصادی
- 134.....[2/2/1](#) اصل عدالت اقتصادی
- 135.....[2/2/1/1](#) عدالت اقتصادی در زمینه ی تولید و عمران
- 136.....[2/2/1/1/1](#) عنایات و رحمت های خاص الهی
- 137.....[2/2/1/1/1/1](#) تحلیل قرآنی
- 138.....[2/2/1/1/2](#) کشاورزی و دامداری
- 139.....[2/2/1/1/2/1](#) تحلیل قرآنی
- 142.....[2/2/1/1/3](#) بازرگانی
- 142.....[2/2/1/1/3/1](#) تحلیل قرآنی
- 143.....[2/2/1/1/4](#) عمران و آبادی
- 144.....[2/2/1/1/4/1](#) تحلیل قرآنی
- 146.....[2/2/1/2](#) عدالت اقتصادی در زمینه توزیع
- 148.....[2/2/1/2/1](#) تحلیل قرآنی
- 150.....[2/2/2](#) اصل مبارزه با مفاسد اقتصادی
- 150.....[2/2/2/1](#) حذف تجمل گرایی
- 151.....[2/2/2/1/1](#) تحلیل قرآنی
- 154.....[2/2/2/2](#) مجازات متخالفان اقتصادی
- 155.....[2/2/2/1](#) ریشه کنی کردن ربا خواری
- 155.....[2/2/2/1/2](#) تحلیل قرآنی
- 159.....[2/2/3](#) اصل بخشش و عطاء

160.....	2/2/3/1 تحلیل قرآنی.....
163.....	2/2/4 اصل اهتمام برای فقرا، اتمام ولی سرپرستان.....
165.....	2/2/4/1 تحلیل قرآنی.....
168.....	2/2/5 اصل استغناى قلوب.....
169.....	2/2/5/1 تحلیل قرآنی.....
170.....	2/2/6 اصل زکات و خمس.....
171.....	2/2/6/1 تحلیل قرآنی.....
175.....	خاتمه.....
175.....	1. نتایج.....
175.....	2. پیشنهادات.....
176.....	امید است آن چه که در پژوهش حاضر بیان گردید مورد رضایت خدای متعال و حضرت ولی عصر - ارواحنا له الغداء - قرار گرفته باشد .
176.....	1. نتایج :.....
177.....	2. پیشنهادات :.....
178.....	«کتاب نامه».....

کلیات بحث

تبيين موضوع

اهمیت و اهمیت تحقیق

پیشینه ی تحقیق

پیش فرضهای تحقیق

سوالهای اصلی و فرعی تحقیق

فرضیات

هدف تحقیق

منابع تحقیق

روش تحقیق

محدودیت ها

تعریف واژه ها و اصطلاحات

کلیات

1. تبیین موضوع

در کتب حدیثی روایات فراوانی در مورد سیره ی حضرت مهدی(عج) وارد شده است. موضوع این پژوهش به طور خاص به روایاتی می پردازد که در زمینه ی سیره ی اجتماعی حضرت مهدی(عج) وارد شده است. از ویژگی های این پژوهش، تطبیق و تحلیل این احادیث، با آیات قرآن است. با این کار به خوبی همسویی سیره ی اجتماعی حضرت مهدی(عج) با آیات قرآن مشخص شده است.

2. ضرورت و اهمیت تحقیق

مشکلات و مسائل اجتماعی، منجر به آسیب های فراوانی در یک جامعه می شود، یکی از چالش های اساسی مسئولین یک حکومت نحوه ی برخورد با جامعه و توسعه و پیشرفت آن است، در بسیاری از موارد، نبود یک الگوی مناسب باعث شده است که مسئولین جامعه شیوه های غلطی را برای اداره و برخورد با جامعه اتخاذ کنند، که این خود باعث ایجاد گره ها و مشکلات فراوان در جامعه شده است، ضرورت انجام این نوع پژوهش ها از این منظر به خوبی مشخص می شود چرا که این نوع پژوهش ها با ارائه الگوی مناسب برگرفته از سیره ی معصومین علیهم السلام می تواند راهنمای خوبی برای اداره کنندگان جامعه باشند و از آنجایی که پژوهش مورد نظر با معیار قرار دادن قرآن مجید، تنظیم شده است، درستی و صحت آن بیش از پیش اثبات می شود. امروزه با گسترده شدن جامعه و پیچیده تر شدن روابط اجتماعی بیش تر از هر زمانی به الگوهای مناسب برای اداره و پیشرفت جامعه نیازمندیم. انجام این گونه پژوهش ها برای نزدیک شدن به این امر ضروری است.

3. پیشینه ی تحقیق

در زمینه ی مهدویت کتاب ها و مقالات فراوانی تالیف و منتشر شده است که وجه مشترک اکثر آن ها این است که معمولا تمامی مباحث مربوط به حضرت مهدی(عج) را در یک جا گردآوری کرده اند. لذا مرجع اصلی برای دست یابی به ویژگی های سیره ی اجتماعی حضرت مهدی(عج)، کتب روایی است که به موضوعات مهدویت نظر دارند. از جمله مهمترین این کتب، کتاب «کمال الدین و تمام النعمه» شیخ صدوق؛ متعلق به

قرن سوم هجری قمری است که به جمع آوری روایات مربوط به امام مهدی (عج) پرداخته است. همچنین در قرن چهارم هجری نیز محمد بن ابراهیم نعمانی، در کتاب «الغیبه» به طرح علائم و مسائل غیبت حضرت (عج) پرداخته است و در میان این مباحث به روایات مربوط به علائم ظهور و خصوصیات دوران پس از ظهور اشاره نموده است.

«الغیبه» شیخ طوسی نیز که در قرن پنجم به نگارش درآمده است، تنها در بخش علائم غیبت، برخی از روایات را درباره دولت مهدوی ذکر نموده است. در قرن ششم هجری نیز ابن طاووس، در «الملاحم و الفتن فی ظهور الغائب المنتظر (عج)»، روایات مربوط به امام مهدی (عج) و دوران ظهور آن حضرت (عج) را تحت عناوین متعدد و مجزا بیان کرده است. شیخ حر عاملی نیز که محدث بزرگ قرن دهم است در بخشی از کتاب «اثبات الهداه بالنصوص و المعجزات» به نقل روایات مربوط به امام مهدی (عج) و ظهور آن حضرت (عج) که از محدثان پیش از خود به جا مانده بود، پرداخته است. از کتب مهم معاصر که در قرن چهاردهم هجری نشر یافته است می توان به کتاب «منتخب الاثر فی الامام الثانی عشر علیه السلام» اثر آیت الله العظمی شیخ لطف الله صافی گلپایگانی، اشاره کرد که در دو چاپ سه جلدی و یک جلدی انتشار یافته است و یکی از منابع پر استفاده مهدویت پژوهان می باشد. همچنین از دیگر کتب معاصر و مهم مهدویت پژوهی می توان به کتاب «معجم احادیث الامام المهدی علیه السلام» نوشته ی علی کورانی اشاره کرد که در چهار جزء، احادیث پیامبر (ص) و ائمه (علیهم السلام) را در مورد حضرت مهدی (عج) جمع کرده است.

با نظر به منابع روایی متقدم و متاخر، می توان اظهار داشت که هیچ یک از این منابع روایی به موضوع سیره ی اجتماعی و عملکرد اجرایی ایشان در این زمینه مهدی (عج) در دوران پس از ظهور، به طور خاص نپرداخته اند و روایات در این زمینه به صورت پراکنده و تحت عناوین مختلف، ذکر گردیده است.

بر اساس همین روایات، کتاب های متعددی در زمینه ی حکومت جهانی مهدی (عج) و فلسفه تشکیل این حکومت، نگاشته شده است؛ اما در هیچ از آنها نظر اختصاصی به سیره ی اجتماعی حضرت به عنوان یکی از عوامل تاثیرگذار حکومت مهدوی وجود ندارد و تنها به پاره ای از ویژگی های جامعه جهانی از منظر روایات اشاره شده است.

با توجه به آنچه که گفته شد کمتر پژوهشی را می بینیم که به طور خاص یک جنبه از فعالیت های حضرت در زمان ظهور را به صورت جزئی بررسی کرده باشد. از این منظر پژوهش پیش رو، پژوهشی خاص محسوب می شود زیرا که با پرداختن به یک جنبه از فعالیت های حضرت یعنی فعالیت های اجتماعی، سعی کرده است تا حد امکان به صورت مبسوط به آن بپردازد. البته در کنار این خصیصه، دلیل اصلی تازه و خاص بودن این پژوهش قسمت تحلیل قرآنی مباحث مذکور است. با یک نگاه دقیق متوجه جای خالی این نوع نگرش، (نگرش قرآنی) به سیره ی اهل بیت علیهم السلام می شویم. با این اوصاف، می توانیم بگوییم ایده ی تحلیل قرآنی مباحث این پژوهش در زمینه ی مهدویت کاری نو است که سابقه نداشته است.

4. پیش فرض های تحقیق

1. همتایی و همسویی قرآن مجید و اهل بیت علیهم السلام بنا بر نص شریف روایات.
2. قرآن «معجزه ی خالده» است و مسائل اجتماعی را در سطح بالایی مطرح کرده است.

3. اهل بیت علیهم السلام در عمل به قرآن از سبقت گیرندگان بودند.

4. همه ی امامان از جمله حضرت مهدی(عج) معصوم بودند.

5. سوال های اصلی و فرعی تحقیق

5/1. سوال اصلی

1. آیا سیره ی اجتماعی حضرت مهدی(عج) با قرآن تطابق دارد؟

5/2. سوال های فرعی

1. فعالیت های اجتماعی حضرت مهدی(عج) در ابعاد فرهنگی و اقتصادی چیست؟

2. روایات اهل بیت (ع) تا چه حد می توانند ویژگی های سیره ی اجتماعی حضرت مهدی(عج) در زمان ظهور را تبیین نمایند؟

6. فرضیات

1. به نظر می رسد که منشاء سیره ی اجتماعی حضرت مهدی(عج) قرآن کریم است.

2. با توجه به حاکمیت نظام الهی و حضور معصوم (ع) در رأس جامعه ی مهدوی به نظر می رسد محتوای مبانی فعالیت های اجتماعی آن حضرت بر مبنای اصل توحید و عدالت استوار است و خط مشی آن در تداوم راه و سیره ی پیامبر (ص) و تحقق اهداف انبیاء الهی و اهل بیت - علیهم السلام - خواهد بود.

7. هدف تحقیق

جامعه ی مهدوی، بر اساس نظام امامت و حاکمیت ارزش های الهی، رهبری و اداره خواهد شد؛ لذا این جامعه کامل ترین الگو برای جوامع کنونی جهان است. شناخت ویژگیهای جامعه ی مذکور می تواند نشان دهنده ی راه پیشرفت و توسعه باشد. در عین حال، شناخت ویژگی های جامعه ی مهدوی، علاوه بر افزایش معرفت نسبت به ولی خدا (ع)، که از مبانی اعتقادی در اسلام است، منجر به آشنایی با سیره ی معصومین - علیهم السلام - در برخورد با اجتماع و مردم می شود. از این رهگذر می توان به کاستی های نهادهای حاکم جهان کنونی نسبت به رفتار با جامعه های تحت حکومتشان پی برد هدف اصلی این پژوهش هم ارائه یک الگوی مناسب از فعالیت های اجتماعی حضرت مهدی(عج) برای جامعه ی منتظر ولی عصر(عج) است. در این راه با استفاده از آیات و روایات سعی کرده ایم هر چه مستدل تر این الگو را ترسیم نماییم.

8. منابع تحقیق

منابعی که این پژوهش از آنها استفاده نموده است به ترتیب استفاده عبارت اند از؛

8/1. کتب حدیثی:

مهم ترین کتبی که ما از آنها برای به دست آوردن احادیثی که با مباحث سیره در ارتباط بود، استفاده کردیم:

«اصول کافی» محمد بن یعقوب کلینی؛ کتب شیخ صدوق از جمله «کمال الدین»، «معانی الاخبار»، «علل الشرایع» و کتاب معروف و مهم «بحار الانوار» علامه محمد باقر مجلسی و سایر کتب حدیثی شیعه.

چند کتاب تفسیری که ما از آنها استفاده نمودیم عبارت اند از:

«المیزان» علامه طباطبائی، «تفسیر نمونه» مکارم شیرازی، «مجمع البیان» طبرسی و «مخزن العرفان» بانوی اصفهانی

9. روش تحقیق

روش اصلی تحقیق، در پایان نامه پیش رو، روش کتابخانه ای است. این پژوهش در دو مرحله ی ذیل صورت پذیرفت:

9/1. گردآوری مطالب

در این مرحله، پس از تعیین عنوان های اصلی و کلی هر بحث، به منابع روایی و در صورت لزوم به تفاسیر، جهت گردآوری روایات مرتبط با موضوع کلی مراجعه شد. سپس با مرور چند باره ی این دسته از روایات و تطبیق آنها با مبانی اعتقادی، روایات مربوط به عناوین فرعی نیز استخراج و در فایل های مجزا ثبت گردید. روایات مورد استناد از کتب روایی مشهور برگرفته شده است. در هریک از این روایات به چند مرجع حدیثی رجوع شد و سند و متن روایات مشابه در منابع متفاوت، تطبیق گردید و از ذکر روایات متفاوت با دیگر روایات، از حیث سند و متن، خودداری شد.

به موازات این کار، مطالب مرتبط با عناوین تعیین شده، از کتابهای غیر روایی مهدویت نیز، جمع آوری گردید. لازم به ذکر است که در جمع آوری مطالب، از نرم افزارهایی چون: جامع التفاسیر، جامع الاحادیث، بحار و گنجینه ی روایات نور استفاده گردید.

9/2. تحلیل اطلاعات

در این مرحله، روایات گزینش شده و در برخی موارد، آیات و تفاسیری که بر صحت این روایات دلالت دارند، در کنار هم قرار گرفته و با بازنگری مطالب مرتبط با موضوع مهدویت، سعی شد تا ارتباط منطقی میان عناوین و روایات و آیات ذیل آن ها برقرار گردد و تحلیل صحیح ارائه شود.

10. محدودیت ها

محدودیت های پیش رو با محقق در ارائه این پژوهش را می توان در سه محور ذیل بیان نمود :

10/1. توان علمی محقق

آینده پژوهی در بحث مهدویت، مستلزم احاطه ی کامل بر مباحث کلی و اصولی مهدویت است. از سوی دیگر این پژوهش ناظر به ترسیم سیره ی اجتماعی حضرت، همراه با تطبیق و تحلیل قرآنی است که خود تسلط کافی به قرآن و تفسیر آن را می طلبد، پس در صورتی که محقق با مباحث کلی و اصولی مهدویت و آیات و تفسیر قرآن آشنایی کامل داشته باشد، می تواند تحلیل دقیق تر و جامع تری درباره ی جامعه ی مهدوی ارائه دهد ؛ که این خلأ در تحلیل مطالب وجود داشت.

10/2. محدودیت زمانی

عدم احاطه محقق بر مباحث مربوط به دولت مهدوی ، موجب صرف زمان قابل توجهی جهت ارائه طرح تحقیق و گردآوری مطالب شد. از سوی دیگر انبوه روایات در زمینه سیره ی حضرت مهدی(عج) و پراکندگی روایات مربوط به دولت مهدوی و کمبود منابع غیر روایی در این زمینه، وقت بسیاری را برای جمع بندی و سازماندهی مطالب می طلبد.

10/3. محدودیت مکانی

با توجه به محدودیت های پیشین، از آنجایی که محقق به علت پایان یافتن ترم چهارم و اتمام زمان استفاده از خوابگاه مجبور به ترک شهر قم شد. با محدودیت فراوان جهت استفاده از کتابخانه های تخصصی مهدویت شهر قم مواجه شد که این خود یکی موانع اصلی برای به سامان رسیدن پژوهش شد.

11. تعریف واژه ها و اصطلاحات

11/1. سیره:

واژه ی سیره از کلمه ی (سیر) گرفته شده که به معنای حرکت داشتن و جریان داشتن است.¹

¹ ابن فارس، معجم مقاییس اللغة، ج 3، ص 120.

راغب می گوید:

سیر یعنی حرکت روی زمین، در زمین راه رفتن و عبور کردن.¹

زبیدی نیز می گوید:

سیره یعنی آن حالتی که انسان دارد. نوع رفتار و عملکرد انسان. وزن (فعله) بر معنای نوع کار دلالت دارد؛ جلسه یعنی نشستن. اما جلسه یعنی نوع نشستن.²

سیره به معنای طریقه، سنت و راه و روش و سلوک نیز معنا شده است.³

بنابراین سیره را می توان نوع و سبک رفتار معرفی کرد.

11/2. اجتماع

مجموعه‌های از افراد انسانی که با نظامات و سنن و آداب و قوانین خاص به یکدیگر پیوند خورده و زندگی دسته جمعی دارند، یک اجتماع را تشکیل می‌دهند.

11/3. سیره ی اجتماعی

نوع و سبک رفتار در زمینه های مختلفی همچون فرهنگی و اقتصادی با یک اجتماع را سیره ی اجتماعی می گویند.

11/4. حضرت مهدی(عج)

دوازدهمین و آخرین حجت و امام معصوم(عج) منصوب شده از طرف خداوند برای هدایت همه ی مردم، که به علت دوری از آسیب های کافران و مشرکان و عدم شرایط مناسب، در پرده ی غیبت به سر می برند. با ظهور ایشان جهان پر از عدل و پیشرفت های عظیم معنوی و مادی خواهد شد.

11/5. تحلیل قرآنی

¹ راغب اصفهانی، مفردات ص 432.

² زبیدی، تاج العروس، ج 3، ص 287.

³ شرتونی، سعید، اقرب الموارد، ج 1، ص 562.

تطبيق و بررسی سیره ی وارد شده ی حضرت مهدی(عج) با آیات قرآن مجید به منظور اثبات پیوند محکم قرآن با سیره ی ایشان.

فصل اول

مبانی

زندگی‌نامه حضرت مهدی (عج)

مبانی اجتماع

روش شناسی سیره ی امام مهدی (عج)

ویژگی های اجتماع مقارن با ظهور